

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำบาดาลจากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

ความมั่นคงภาคการผลิต

ลดพื้นที่และมูลค่าความเสียหาย
จากภัยแล้ง

ความพอใจของเกษตรกร

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง
เกิดขึ้นโดยมีเป้าหมาย เพื่อให้พื้นที่ทำการเกษตรกรรมได้รับการพัฒนา
แหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ทำให้ลดความเสี่ยงในการทำเกษตรกรรม
ลดความเสียหายผลผลิตจากปัญหาดินเค็มและเสริมความมั่นคง
อาชีพเกษตรกร โดยมีน้ำบาดาลใช้เพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอ
ตลอดทั้งปี โดยการวางระบบในการพัฒนาโครงการเพื่อให้เกษตรกร
มีระบบส่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพ
เหมาะสมกับการผลิตพืชผลทางการเกษตรเชิงคุณภาพ และนับแต่
กรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้ความช่วยเหลือ
เกษตรกรในการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร มีพื้นที่โครงการ
ที่มีการดำเนินการ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2556 – 2559 รวมทั้งสิ้น
3,879 แห่ง

วัตถุประสงค์ ของการติดตามประเมินผล

เพื่อต้องการทราบว่าดำเนินโครงการฯ
นำมาซึ่งผลกระทบต่องานเกษตรอย่างไร

เพื่อต้องการทราบว่ากลไกหรือรูปแบบ
ที่ดำเนินการมีความเหมาะสมหรือไม่
อย่างไร

เพื่อต้องการทราบสถานะการใช้
ประโยชน์จากโครงการฯ

รับทราบปัญหาและความต้องการ
หรือแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อ การเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

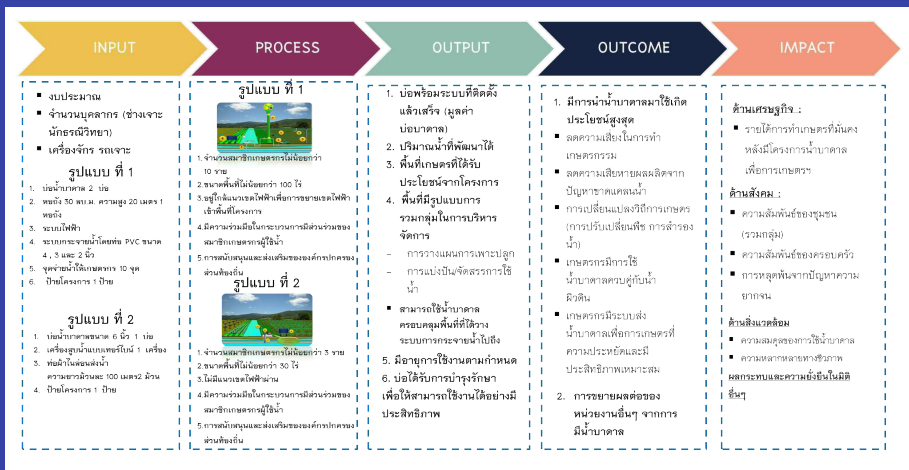
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง เป็นการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรทำให้ลดความเสี่ยงในการทำเกษตรกรรมลดความเสียหายผลผลิตจากปัญหาน้ำแล้งและเสริมความมั่นคงอาชีพเกษตรกร โดยมีน้ำบาดาลใช้เพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอ สามารถมีน้ำใช้ทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปีและเพื่อเกษตรกรรมระบบส่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับการผลิตพืชผลทางการเกษตรเชิงคุณภาพตลอดจนการดำเนินการที่เน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากน้ำบาดาลทำให้เกิดตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรน้ำบาดาลและนับตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 – 2559 มีพื้นที่โครงการที่ได้ดำเนินการแล้วจำนวน 3,879 แห่ง

กรมทรัพยากรน้ำบาดาลจึงเล็งเห็นความสำคัญถึงการติดตามประเมินผลและการวิเคราะห์โครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งที่ผ่านมาเพื่อรวบรวมบ่อน้ำบาดาลที่สามารถใช้ประโยชน์และบ่อน้ำบาดาลที่ชำรุดรวมทั้งบ่อน้ำบาดาลที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เนื่องจากสาเหตุอื่น เพื่อประกอบการวิเคราะห์ความสำเร็จ ความคุ้มค่าของโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนที่เปลี่ยนแปลง อาทิเช่น การไม่ย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมืองช่วงฤดูแล้ง คุณภาพชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชน เป็นต้น เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาเป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง จึงได้จัดทำโครงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกรมทรัพยากรน้ำบาดาลดังกล่าวขึ้น

โครงการติดตามประเมินมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมจากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง นับเป็นการเริ่มต้นของการประเมินผลที่จะสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินโครงการของกรมทรัพยากรน้ำบาดาลอย่างแท้จริง ผลการประเมินที่จะเผยแพร่จะแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณชนและความรับผิดชอบต่อการใช้งบประมาณที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญ และข้อมูลจากผลการประเมินจะทำให้เราได้ทราบว่ากรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้ร่วมผลักดันการดำเนินการเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ประเทศและเกิดผลลัพธ์และผลกระทบจากการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด

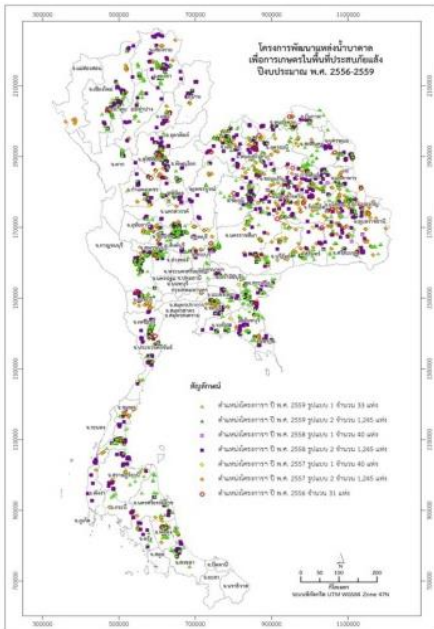

จากการศึกษาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่
ประสบภัยแล้ง เพื่อประยุกต์ใช้ห่วงโซ่คุณค่า (Result Chain) กบกับการประเมิน
ผลลัพธ์ (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact)
ตามวัตถุประสงค์โครงการ โดยโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล
เพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา
แหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในลักษณะของการบูรณาการ
แหล่งน้ำบาดาลร่วมกับแหล่งน้ำผิวดิน และเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกร
มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำบาดาล โดยส่งมอบระบบน้ำบาดาล
เพื่อการเกษตรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการน้ำบาดาล
ร่วมกับเกษตรกรผู้ใช้น้ำบาดาล อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ
โดยปี พ.ศ. 2556 - 2559 โครงการมี 2 รูปแบบ โดยสามารถประยุกต์ใช้
ห่วงโซ่คุณค่า (Result Chain) ดังนี้

และจากห่วงโซ่ (Value Chain) นำไปใช้ในการออกแบบวิเคราะห์ผลกระทบ
ตลอดจนการออกแบบเครื่องมือการประเมินผล

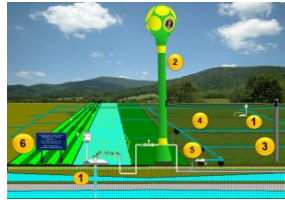
ขอบเขตการสำรวจจัดเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผล

ประเด็นการติดตามและประเมินผล
จากการจัดเก็บข้อมูลในการลงพื้นที่
เช่น

- สถานะใช้ประโยชน์
- การวางระบบในการจัดการของกลุ่มเกษตรกร
- การให้การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการในมิติด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือ มิติอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
- ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ
- ความคาดหวังต่อการสนับสนุนจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาลและหน่วยงานภาครัฐต่างๆ
- ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบ แนวทางการดำเนินโครงการ เป็นต้น

การสำรวจจัดเก็บข้อมูลพื้นที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งที่ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 – 2559 แบ่งเป็นจำนวนตัวอย่างแต่ละรูปแบบ ดังนี้

(เก็บข้อมูลทั้งหมด) ประกอบด้วย

เกษตรกร : 1,567 คน

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : 9 คน

ผู้แทนหน่วยงานรัฐ : 3 คน

รูปแบบที่ 2 : จำนวน 361 แห่ง

(สุ่มเก็บทุกภูมิภาค) ประกอบด้วย

เกษตรกร : 731 คน

กรอบแนวทางการสำรวจและการประเมินผลกระทบ

ในการสำรวจและติดตามประเมินผล ทริสได้จัดเก็บข้อมูลครอบคลุม ทั้งสภาพก่อนโครงการเข้าไปดำเนินการ การดำเนินการและหลังการดำเนินโครงการ โดยมีประเด็นการติดตามประเมินที่สำคัญครอบคลุม ดังนี้

- รูปแบบการใช้น้ำ
- สถานภาพปัญหาการทำเกษตร
- สถานภาพรายได้
- สถานภาพของความสัมพันธ์ของครอบครัวและชุมชน
- การเข้าถึงของการสนับสนุนของภาครัฐ

- อยู่ในสภาพพื้นที่หาน้ำยาก
- สภาพหากไม่ได้รับโครงการ
- ปริมาณน้ำศักยภาพและคุณภาพน้ำที่ได้
- การรวมกลุ่มแบ่งปันจัดสรรการใช้
- จำนวนครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จริง

- รายได้ที่เปลี่ยนแปลง
- รูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เปลี่ยน
- การวางแผนการใช้น้ำของเกษตรกร

- เป็นพื้นที่ที่ต้องการน้ำบาดาลอย่างแท้จริง (ประสบภัยแล้ง หนัก)

1. ดำเนินการในเวลา และรูปแบบที่เหมาะสม เป็น ความจำเป็นและความ ต้องการของพื้นที่

2. ประสิทธิภาพ ในการบริหาร จัดการโครงการ ของกรมฯ

3. การบูรณาการ ร่วมกับหน่วยงาน ต่างๆ

- หน่วยงานอื่นๆ เข้า มาร่วม/ขยายผลอย่างไร
- การร่วมหรือขยายผล สร้างมูลค่า/คุณค่ากับ โครงการในเชิงบวก/เชิง ลบอย่างไร

- แบ่งปัน จัดสรร อย่างเป็นธรรม
- การร่วมดูแลบำรุงรักษา

4. การบริหารจัดการของ เกษตรกร

5. การใช้ประโยชน์ จากโครงการ

- การใช้ประโยชน์ ครอบคลุมครัวเรือนและ พื้นที่เป้าหมาย
- การสร้างโอกาส จากความมั่นคงด้านน้ำ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- การใช้ประโยชน์ยั่งยืน (ร่วมน้ำผิวดิน)

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้จากองค์ประกอบ ดังนี้

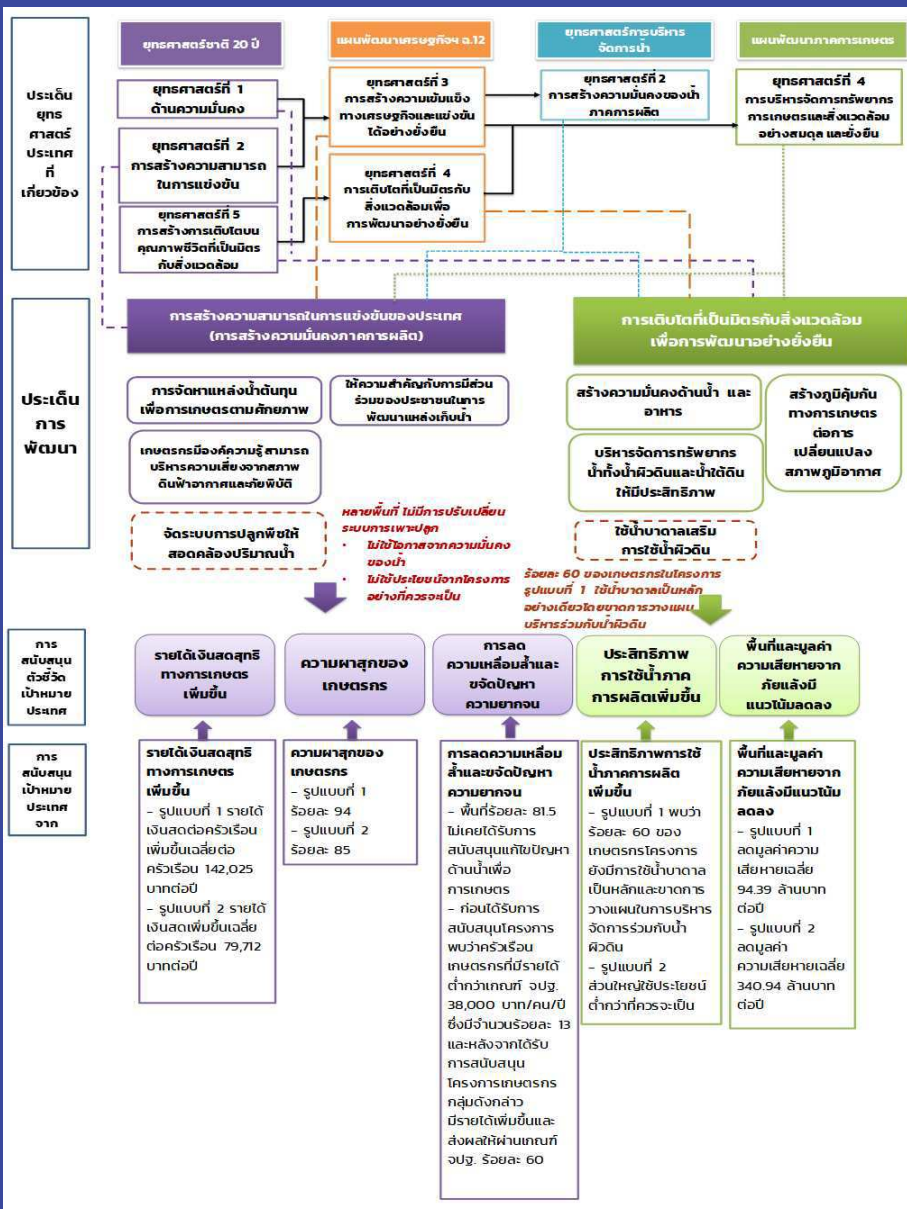
1. กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ได้ดำเนินการในพื้นที่ที่มีความต้องการในการใช้น้ำบาดาลอย่างแท้จริง และเข้าไปดำเนินการในระยะเวลาที่เหมาะสมในช่วงที่ต้องการน้ำ จะทำให้มีโอกาสนำไปใช้ประโยชน์จากโครงการ
2. เกิดจากประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล โดยการลงพื้นที่ในการดำเนินการต้องมีความเข้าใจสภาพปัญหาของพื้นที่ การประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การใช้หลักการทางวิชาการเพื่อวางแผนและพัฒนาโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะนำมาซึ่งการขยายผลต่อยอดโครงการและการลงทุนด้านการเกษตรที่เพิ่มขึ้น
4. การบริหารจัดการของเกษตรกรที่ดี นำมาซึ่งความร่วมมือในการแบ่งปัน จัดสรรการใช้น้ำเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีการบำรุงดูแลรักษา เพื่อให้โครงการเกิดความยั่งยืน
5. การใช้ประโยชน์จากโครงการอย่างเหมาะสม สามารถกระจายหรือส่งน้ำไปยังพื้นที่เกษตรกรรมได้ตามเป้าหมาย หรือมากกว่าใช้โอกาสจากการมีน้ำบาดาลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุด

จากการศึกษาวิเคราะห์แล้วพบว่า การดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรจะมีผลกระทบใน 3 มิติ ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศ

ผลสัมฤทธิ์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อ การเกษตรสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศ

จากการศึกษาวิเคราะห์โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง เพื่อพิจารณาความสอดคล้องเชื่อมโยงในการสนับสนุนยุทธศาสตร์ประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ และแผนพัฒนาภาคการเกษตร สรุปประเด็นแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องและเป้าหมายประเทศที่โครงการพัฒนา แหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรสามารถสนับสนุนยุทธศาสตร์ 2 ด้าน ได้แก่

1. การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ : ด้วยการสนับสนุนการสร้างควมมั่นคงภาคการผลิต โดยโครงการสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศในการจัดหาแหล่งน้ำต้นทุนเพื่อการเกษตรตามศักยภาพ และการดำเนินโครงการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล ซึ่งโครงการกำหนดรูปแบบให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการยื่นคำขอรับการสนับสนุนโครงการ การมีส่วนร่วมและติดตามการปฏิบัติงานในการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลในพื้นที่และการส่งมอบโครงการ นอกจากนั้นทิศทางการพัฒนายังมีเป้าหมายให้เกษตรกรมีองค์ความรู้ บริหารความเสี่ยงในพื้นที่ตามสภาพดินฟ้าอากาศ โดยโครงการยังมีการจัดอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร บางพื้นที่มีการสร้างความร่วมมือกับสำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมในการวางแผนการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำ ในขณะที่หลายพื้นที่ไม่มีการปรับเปลี่ยน โดยไม่ใช้โอกาสจากความมั่นคงในการมีน้ำบาดาลเพื่อสร้างประโยชน์ในการทำเกษตรกรรมตลอดจนไม่ใช้ประโยชน์จากน้ำบาดาลอย่างที่เหมาะสม

2. การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน : แม้จะสนับสนุนการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการสร้างควมมั่นคงภาคการผลิต เพื่อให้เกิดความมั่นคงและความยั่งยืนของทรัพยากร เป้าหมายการพัฒนาประเทศจึงมุ่งเน้นการสร้างควมมั่นคงด้านน้ำและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินให้มีประสิทธิภาพ โดยการใช้น้ำบาดาลเสริมการใช้น้ำผิวดิน อย่างไรก็ตาม จากการติดตามประเมินผลโครงการพบว่าโครงการรูปแบบที่ 1 ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากน้ำบาดาลสูงกว่ารูปแบบที่ 2 แต่พบว่าร้อยละ 60 มีการใช้น้ำบาดาลเป็นหลัก บางพื้นที่มีความต้องการใช้น้ำบาดาลสูงและขาดการวางแผนการบริหารจัดการร่วมกับน้ำผิวดิน ดังนั้น กรมทรัพยากรน้ำบาดาลจะต้องวางแผนออกแบบกลไกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น เช่น การสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การนำเสนอต้นแบบพื้นที่โครงการที่มีการจัดสรรการบริหารจัดการและการใช้น้ำบาดาลและน้ำผิวดินร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้น

จากการสำรวจและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการดำเนินโครงการฯ พบว่าพื้นที่โครงการฯ ที่ได้รับการสนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 1 สามารถสร้างรายได้เงินสดต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 142,025 บาท

การพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรรูปแบบที่ 2 และมีการใช้ประโยชน์สามารถสร้างรายได้เงินสดต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 79,712 บาทต่อปี

ความพอใจของเกษตรกร

จากการสำรวจความพอใจของเกษตรกรจากการได้รับการสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลฯ พบว่าเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลฯ รูปแบบที่ 1 มีความพอใจหลังจากได้รับโครงการอยู่ในระดับมากและมากที่สุดเป็นสัดส่วนกว่า

ร้อยละ 94 และเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลฯ รูปแบบที่ 2 มีความพอใจหลังจากได้รับโครงการอยู่ในระดับมากและมากที่สุดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 85

การลดความเหลื่อมล้ำและขจัดปัญหาความยากจน

จากการสำรวจพบว่าพื้นที่โครงการที่ได้รับการสนับสนุนโครงการร้อยละ 81.5 เป็นพื้นที่โครงการที่ไม่เคยได้รับการสนับสนุนโครงการในการแก้ไขปัญหาด้านน้ำเกษตรจากหน่วยงานอื่นๆ มาก่อน และก่อนได้รับการสนับสนุนโครงการ

พบว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. 38,000 บาท/คน/ปี ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 13 และหลังจากได้รับการสนับสนุนโครงการเกษตรกรกลุ่มดังกล่าว มีรายได้เพิ่มขึ้นและส่งผลให้ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ร้อยละ 60

ประสิทธิภาพการใช้น้ำภาคการผลิตเพิ่มขึ้น

จากการสำรวจจัดเก็บข้อมูลพบว่า โครงการที่ได้รับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 1 ร้อยละ 60 ยังมีการใช้น้ำบาดาลเป็นหลัก โดยขาดการวางแผนในการบริหารจัดการร่วมกับ น้ำผิวดิน ในขณะที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 2 เกษตรกร ส่วนใหญ่

ไม่ได้มีการวางแผนในการนำน้ำบาดาลมาใช้ประโยชน์อย่างที่ควร จะเป็นโดยจะใช้น้ำบาดาลในช่วงกับพื้บติหรือขาดแคลนน้ำผิวดินเท่านั้น

พื้นที่และมูลค่าความเสียหายจากภัยแล้ง มีแนวโน้มลดลง

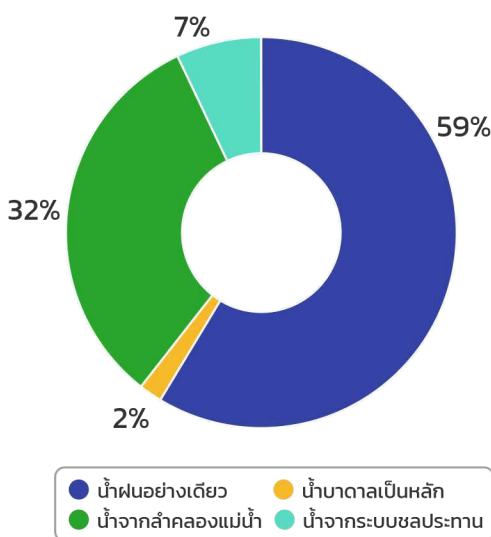
จากการสำรวจจัดเก็บข้อมูลพบว่า โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 1 ช่วยลดมูลค่าความเสียหายจากการประสบปัญหา จากการขาดแคลนน้ำเฉลี่ย 94.39 ล้านบาทต่อปี และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรฯ

รูปแบบที่ 2 ช่วยลดมูลค่าความเสียหายจากการประสบปัญหาจากการขาดแคลนน้ำ เฉลี่ย 340.94 ล้านบาทต่อปี

กล่าวโดยสรุป โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง สามารถสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถภาคการเกษตรในห่วงโซ่ภาคการผลิตได้สูง ยกระดับรายได้เกษตรกร แต่อย่างไรก็ตาม บางพื้นที่ยังพบปัจจัยหลายประการที่เป็นปัญหาที่ทำให้การใช้ประโยชน์จากโครงการไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ เช่น ความไม่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร การวางระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่ม เกษตรกรไม่เหมาะสม รูปแบบโครงการที่ไม่เหมาะสม และการขาดการซ่อมบำรุงที่ดี เป็นต้น ตลอดจนการบริหารจัดการในการใช้น้ำบาดาลร่วมกับน้ำผิวดินในพื้นที่ โครงการส่วนหนึ่ง ยังขาดประสิทธิภาพ ซึ่งกรมทรัพยากรน้ำบาดาลต้องมีการพัฒนาต่อไป

ผลการสำรวจสถานภาพก่อนเข้าร่วมโครงการ

จากการสำรวจสถานภาพของพื้นที่เกษตรที่เข้าร่วมโครงการ พบว่าที่ผ่านมาการทำเกษตรเป็นแบบดั้งเดิมเกษตรกรพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก บางพื้นที่มีการใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำลำคลองหรือแม่น้ำ ส่งผลให้เมื่อประสบสถานการณ์ภัยแล้งเกษตรกรจึงได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก และจากผลการสำรวจพบว่าการทำเกษตรกรรมที่ผ่านมาจะมีการปลูกพืชใช้น้ำน้อยบ้าง พืชน้ำมากบ้าง ขึ้นอยู่กับสภาพดินและประสบการณ์ความชำนาญของเกษตรกร มากกว่าการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากร บางพื้นที่มีสภาพเป็นดินทรายไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชประเภทอื่น รวมทั้ง

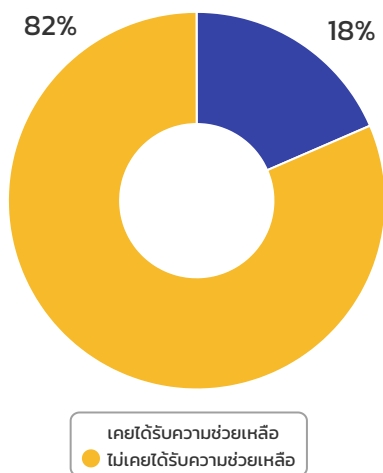
ไม่สามารถขุดสระกักเก็บน้ำได้ หรือบางพื้นที่เกษตรกรไม่ยอมปรับวิธีคิดหรือใช้โอกาสจากการมีน้ำที่มั่นคงให้เกิดประโยชน์สูงสุดเนื่องจากขาดการวางแผนด้านน้ำ จากสภาพปัญหาดังกล่าวเกิดปัญหาที่พบว่าร้อยละ 13 เป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถทำเกษตรกรรมได้เลย ในขณะที่ร้อยละ 40 ขาดแคลนน้ำทำเกษตรกรรมในบางช่วงเวลา นอกจากนี้ยังพบว่ามีบางพื้นที่ที่ใช้น้ำในการทำเกษตรจากบ่อบาดาลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พัฒนาไว้แต่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ

และพบว่าบางพื้นที่เคยมีการใช้น้ำจากระบบชลประทาน แต่กรณีที่มีการจ่ายน้ำไม่เพียงพอ ก็ไม่มีน้ำในการทำเกษตรกรรมและจากผลการสำรวจพบว่าภาคใต้พบการกักเก็บน้ำในรูปแบบอ่างเก็บน้ำน้อยกว่าภูมิภาคอื่นๆ เนื่องจากมีปริมาณน้ำฝนตกต่อเนื่องตลอดทั้งปีมากกว่าภาคอื่นๆ ส่งผลให้มูลค่าความเสียหายที่เกิดจากการไม่มีโครงการน้ำบาดาล อาจมีผลกระทบเชิงมูลค่าต่ำกว่าภูมิภาคอื่นๆ

ผลการสำรวจสถานภาพก่อนเข้าร่วมโครงการ

จากข้อมูลผลการสำรวจพบว่าพื้นที่ร้อยละ 82 ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำเพื่อการเกษตรแสดงให้เห็นได้ว่าการมีโครงการเข้าไปให้ความช่วยเหลือช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรของรัฐบาล และจากผลการสำรวจพบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการสนับสนุนแก้ไขปัญหา ด้านน้ำเกษตรจากหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ หรือหน่วยงานท้องถิ่นมาก่อน คิดเป็น ร้อยละ 87 กรณีพื้นที่ที่เคยได้รับการสนับสนุนเป็นการสนับสนุนขุดบ่อเก็บน้ำ และการเจาะบ่อบาดาลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่น้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรมในช่วงสถานการณ์ภัยแล้ง หากไม่มีโครงการสนับสนุนในช่วงเวลานั้น เกิดสถานการณ์ภัยแล้งที่ผ่านมาเกษตรกรทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือส่วนใหญ่ จะปล่อยตามสภาพ ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่เสียหายร้อยละ 40 ในขณะที่ร้อยละ 35 หาวิธีการใช้น้ำจากแหล่งอื่นๆ แต่ก็พิจารณาความคุ้มค่า และความเพียงพอของน้ำ รวมทั้งการเจาะบ่อบาดาลด้วยตนเอง ร้อยละ 25

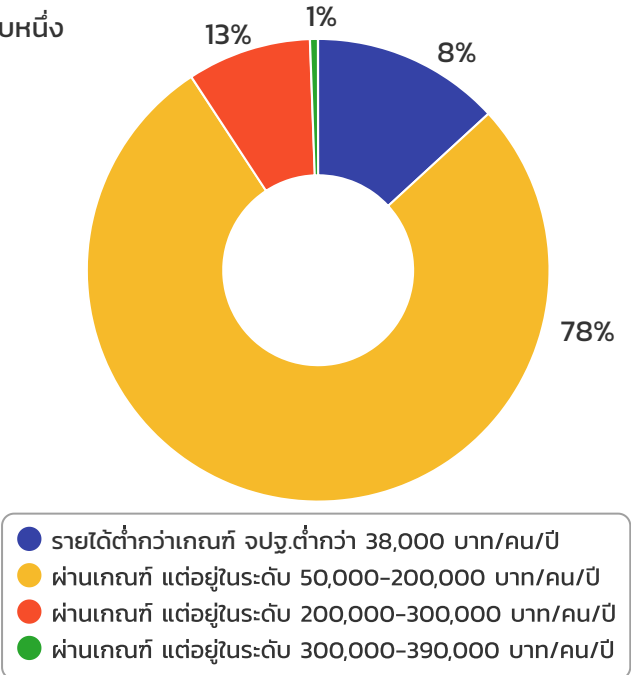

อย่างไรก็ตาม บางพื้นที่เป็นพื้นที่หาน้ำยาก เกษตรกรต้องขุดเจาะเอกชน ด้วยต้นทุนสูงกว่าการเจาะในพื้นที่ทั่วไปและมีโอกาสที่จะไม่ได้น้ำก็จะไม่สามารถดำเนินการได้เพราะไม่มีเงินในการขุดเจาะ รวมทั้งแหล่งน้ำอื่นๆ ในช่วงสถานการณ์ภัยแล้งก็ไม่เพียงพอ จึงมีความจำเป็นต้องปล่อยให้พื้นที่เกษตรกรรมได้รับความเสียหาย ดังนั้น กล่าวโดยภาพรวมพบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ที่กรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้ไปพัฒนาโครงการนั้น เป็นพื้นที่ที่มี

ความจำเป็นและมีความต้องการน้ำในการทำเกษตรกรรมและพื้นที่ส่วนใหญ่ หากไม่ได้รับความช่วยเหลือโครงการจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรได้รับความเสียหายประมาณ 435.33 ล้านบาทต่อปี

ผลการสำรวจสถานภาพก่อนเข้าร่วมโครงการ

จากสถานภาพการทำเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรก่อนมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเข้าไปให้พัฒนาโครงการพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่แม้จะผ่านเกณฑ์ จปฐ. แต่มีระดับรายได้อยู่ในช่วง 50,000 – 200,000 บาท และพบว่ามีจำนวนกว่าร้อยละ 13 ที่ยังมีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. คือ 38,000 บาท/คน/ปี เนื่องจากพื้นที่โครงการรูปแบบที่ 1 มีการกำหนดเงื่อนไขขนาดพื้นที่ไม่น้อยกว่า 100 ไร่ จากครัวเรือนเกษตรกรไม่น้อยกว่า 10 ครัวเรือน ส่งผลให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจึงเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่เกษตรกรรมต่อครัวเรือน 5-15 ไร่ จึงมีรายได้ต่อปีในระดับหนึ่ง

ดังนั้น หากกรมทรัพยากรน้ำบาดาลมีนโยบายที่ต้องการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือกับเกษตรกรที่มีรายได้ครัวเรือน หรือรายได้สุทธิเกษตรกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ ควรนำข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาคัดเลือก และปรับเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดดังกล่าว

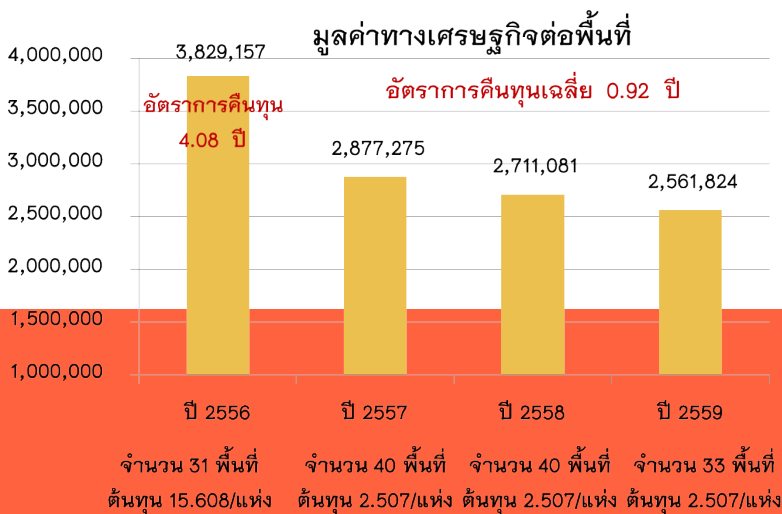
ผลการสำรวจและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1

มูลค่า/ปี (ล้านบาท)	
มูลค่าความเสียหายจากการประสบปัญหาจากการขาดแคลนน้ำ	94.39
มูลค่าเพิ่มจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น	167.73
มูลค่าเพิ่มจากการเพิ่มรอบการทำเกษตร	52.69
ขยายไปสู่การปลูกพืชหรือทำเกษตรกรรมประเภทอื่นเพิ่มขึ้น	131.39
การขยายการลงทุนต่อเนื่อง	1.38
รวม	447.58

จากผลการสำรวจจัดเก็บข้อมูลพบว่า พัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 1 จำนวน 144 แห่ง ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ 447.58 ล้านบาทต่อปี โดยการดำเนินโครงการ แบบ 10 บ่อ 5 หอถึงที่ดำเนินการในปี 2556 ใช้เวลาในการคืนทุน 4.08 ปี ซึ่งมีอัตราการใช้เวลาในการคืนทุนสูงกว่า 2 บ่อ 1 หอถึงที่ดำเนินการในปี 2557 – 2559 ซึ่งมีเวลาในการคืนทุนเฉลี่ย 0.92 ปี

โดยมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของการทำเกษตร รองลงมาเป็นมูลค่าที่เกิดจากการขยายผลไปสู่การทำเกษตรกรรมอื่นๆ เพิ่มเติม โดยเมื่อพิจารณามูลค่าที่เกิดขึ้นมาแล้วถึงปี 2561 รวม 1,595.67 ล้านบาท

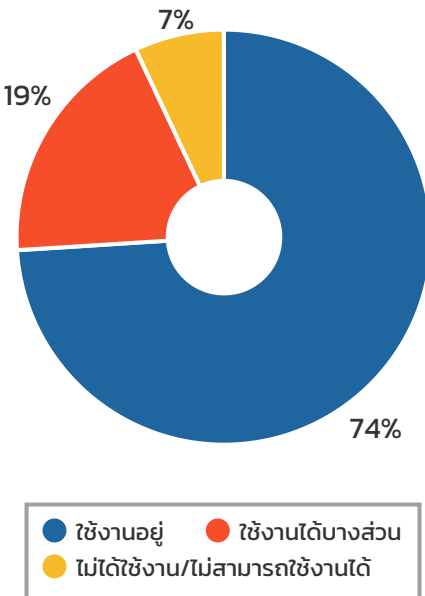

ผลการสำรวจและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1

จากการติดตามการใช้ประโยชน์หลังจากที่ได้รับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1 พบว่าพื้นที่โครงการส่วนใหญ่ยังมิ

การใช้ประโยชน์จากระบบและบ่อน้ำบาดาลที่ได้รับใช้งานอยู่ คิดเป็นร้อยละ 74 รองลงมาคือ ใช้งานบางส่วน คิดเป็นร้อยละ 19 และไม่สามารถใช้งานได้เลย คิดเป็นร้อยละ 7 โดยกรณีที่ใช้บางส่วนหรือไม่สามารถใช้งานได้เลย เกิดจากสาเหตุระบบไฟฟ้าใช้งานไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมาคือ เครื่องสูบน้ำชำรุด คิดเป็นร้อยละ 28 และระบบจ่ายน้ำ ท่อน้ำชำรุด คิดเป็นร้อยละ 14 ของกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด และเกิดจากคุณภาพน้ำที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เกิดน้ำเค็มแทรก และจากข้อมูลยังพบว่าเมื่อเกิดปัญหาขึ้นหลายพื้นที่ที่ไม่มี

การซ่อมบำรุง เพราะเงินกองทุนไม่เพียงพอ เนื่องจากการจัดเก็บค่าใช้น้ำบาดาลสูงจนส่งผลให้เกษตรกรไม่ใช้น้ำบาดาล และไม่สามารถจัดเก็บค่าบำรุงรักษาได้ สำหรับพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์จากโครงการพบว่าใช้โอกาสจากการมีน้ำบาดาลเพื่อเพิ่มผลผลิตการผลิตทำให้ผลผลิตของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมา คือ ขยายไปสู่การปลูกพืชหรือทำเกษตรกรรมประเภทอื่นเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 25 นำน้ำบาดาลไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 22 ทำให้มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 18 และทำให้อรอบการทำเกษตรเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 5 ของกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด

ผลการสำรวจและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1

จากข้อมูลยังพบว่าปริมาณน้ำบาดาลและคุณภาพน้ำบาดาลยังคงเดิมเช่นเดียวกับช่วงแรกของการรับมือโครงการหรือไม่นั้น พบว่ายังคงเดิมเช่นเดียวกับช่วงแรกของการรับมือโครงการ คิดเป็นร้อยละ 97 และจากการสำรวจความสัมพันธ์ของคนในชุมชนพบว่าการที่มีระบบน้ำบาดาล ทำให้ชุมชน/กลุ่ม มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 32 โดยเดิมเกษตรกรต่างคนต่างอยู่ เมื่อเจอสถานการณ์ภัยพิบัติก็ต่างแก้ไขปัญหา และจากข้อมูลยังพบว่ามีครัวเรือนเกษตรกรที่เดิมมีการย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นเนื่องจากการไม่มีน้ำในการทำเกษตรกรรม กลับคืนสู่ถิ่นฐานเพื่อทำเกษตรกรรมร้อยละ 11 ซึ่งจากการสำรวจพบว่าปัจจัยสำคัญที่เกษตรกรที่อพยพไปทำงานที่อื่นจะย้ายถิ่นฐานกลับ คือ 1) มีที่ดินทำกินมากพอที่จะกลับมาสร้างรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงดูครอบครัว 2) การทำเกษตรกรรมที่ต้องสามารถสร้างรายได้ตลอดทั้งปี

และจากการสำรวจความสุขของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนโครงการพบว่าเกษตรกรมีความสุขในระดับมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 94 โดยรายได้ที่เพิ่มขึ้นเกษตรกรนำไปใช้เป็นการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 39 เป็นรายจ่ายสำหรับการทำเกษตรกรรมร้อยละ 31 นำไปใช้ปลดภาระหนี้สินร้อยละ 15 และส่งเงินให้ลูกหลานได้เรียน

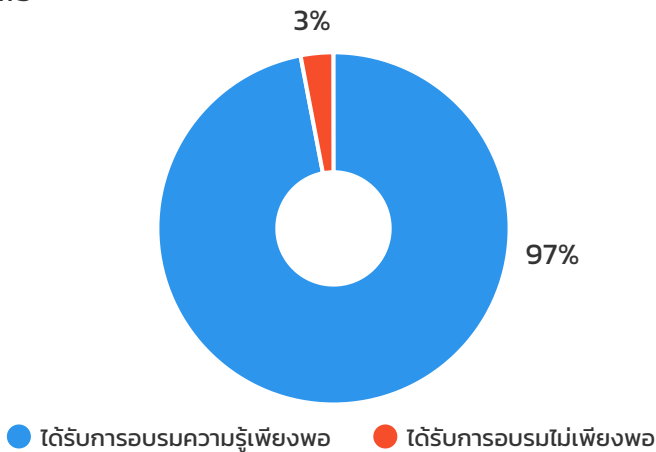
หนังสือร้อยละ 15 สำหรับการบริหารจัดการในระยะยาว ได้มีการจัดเก็บข้อมูลการบริหารจัดการในการซ่อมบำรุงของเกษตรกรพบว่าส่วนใหญ่กลุ่มเกษตรกรดำเนินการด้านการจัดการด้านการซ่อมบำรุงได้อย่างไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมา คือ ไม่สามารถดำเนินการได้ คิดเป็นร้อยละ 15 และได้รับการสนับสนุนการซ่อมบำรุงจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 9

ผลการสำรวจและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1

จากการจัดเก็บข้อมูลพบว่าในระหว่างการดำเนินโครงการ บางพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การเตรียมการ การรับมอบโครงการ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับเกษตรกรอย่างใกล้ชิด ดังนั้นการขอรับการสนับสนุนในรูปแบบกลุ่มเกษตรกร เป็นเงื่อนไขและกลไกสำคัญที่ทำให้พื้นที่โครงการประสบความสำเร็จ และในการส่งมอบโครงการสำนักทรัพยากรน้ำบาดาลได้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรในการบริหารจัดการระบบและการบำรุงดูแลรักษา จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 97 เห็นว่าการอบรมมีความเพียงพอ

อย่างไรก็ตาม บางส่วนเห็นว่าควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการซ่อมบำรุงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากแต่ละพื้นที่จะประสบปัญหาในการซ่อมบำรุงที่ไม่สามารถจัดการแก้ไขได้ด้วยตนเอง และแม้เกษตรกรส่วนใหญ่จะเห็นว่าการอบรมความรู้เพียงพอ แต่ก็ยังต้องการให้กรมทรัพยากรน้ำบาดาลประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ เกี่ยวกับเทคนิคการซ่อมบำรุง รวมทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว เพื่อนำมาเป็นบทเรียนในการพัฒนาในพื้นที่ตนเองต่อไป

ผลการสำรวจและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1

กล่าวโดยสรุปการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลรูปแบบที่ 1 พบข้อสังเกตและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ ดังนี้

1. ความเข้มแข็งของผู้นำและกลุ่ม

เกษตรกร : เนื่องจากรูปแบบโครงการเน้นการได้รับประโยชน์ในลักษณะกลุ่ม ดังนั้น ผู้ได้รับประโยชน์ต้องวางแผน มีการบริหารจัดการร่วมกัน

2. วิธีการทำเกษตรกรรมที่ไม่ยอม

ปรับเปลี่ยนจัดระบบการเกษตรให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำและใช้โอกาส

จากการมีน้ำบาดาล : เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หลายพื้นที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะเมื่อนำน้ำบาดาลไปใช้กับพืชน้ำมาก

หรือการปลูกข้าว ก็อาจทำให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงไม่คุ้ม และสุดท้ายก็ไม่ใช้ประโยชน์จากน้ำบาดาล

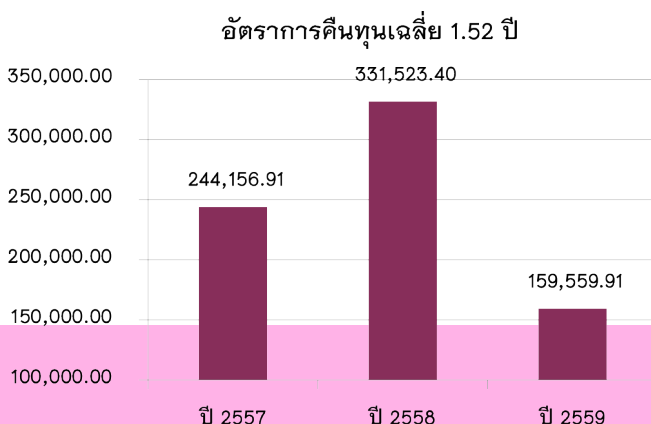
3. อัตราการเก็บค่าใช้จ่ายน้ำบาดาล : ปัจจุบันเกษตรกรมีการเก็บค่าใช้จ่ายน้ำบาดาลโดยเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 4.14 บาทต่อยูนิท โดยเก็บค่าใช้จ่ายน้ำตั้งแต่อัตรา 2 – 7 บาท ต่อยูนิท โดยพื้นที่ที่เก็บค่าใช้จ่ายน้ำในอัตราที่ต่ำมาก ในขณะที่ไม่ได้มีการใช้น้ำตลอดทั้งปีก็จะส่งผลต่อเงินในการซ่อมบำรุงรักษา ในขณะที่พื้นที่ที่มีการจัดเก็บค่าใช้จ่ายน้ำในอัตราที่สูง และการทำเกษตรกรรมไม่ได้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้สูงตลอดทั้งปีก็จะส่งผลให้เกษตรกรภายในกลุ่มทยอยไม่ใช้น้ำบาดาล

ผลการสำรวจและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 2

มูลค่า/ปี (ล้านบาท)	
มูลค่าความเสียหายจากการประสบ ปัญหาจากการขาดแคลนน้ำ	340.94
มูลค่าเพิ่มจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น	143.80
มูลค่าเพิ่มจากการเพิ่มรอบ การทำเกษตร	195.02
ขยายไปสู่การปลูกพืชหรือทำ เกษตรกรรมประเภทอื่นเพิ่มขึ้น	235.61
การขยายการลงทุนต่อเนื่อง	-
รวม	915.37

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 2 จำนวน 3,735 แห่ง ประเมินการก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจปีละ 915.37 ล้านบาท เฉลี่ยมีระยะเวลาการคืนทุน 152 ปี โดยมีมูลค่าจากแต่ละส่วน ดังนี้จากข้อมูลเทียบเคียงแต่ละปีพบว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นต่างกันขึ้นกับสถานการณ์ภัยแล้ง ที่จำเป็นต้องใช้น้ำบาดาลจริงๆ ส่วนใหญ่ไม่ได้นำมาใช้

ในสถานการณ์ปกติ โดยปี 2558 เป็นปีที่เกษตรกรต้องเผชิญกับสถานการณ์ภัยแล้งรุนแรงพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ได้รับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล จึงก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจสูงโดยเฉพาะการลดการสูญเสียจากความเสียหายของพืชผลการเกษตร ต่อมาในปี 2559 พบว่ามูลค่าลดลง อันเนื่องมาจากการที่ภาครัฐได้ให้ความช่วยเหลือการแนะนำให้วางแผนชะลอการปลูกพืชใช้น้ำน้อย และเร่งเก็บเกี่ยวพืชผลเพื่อบรรเทาความเสียหายจากภัยแล้ง

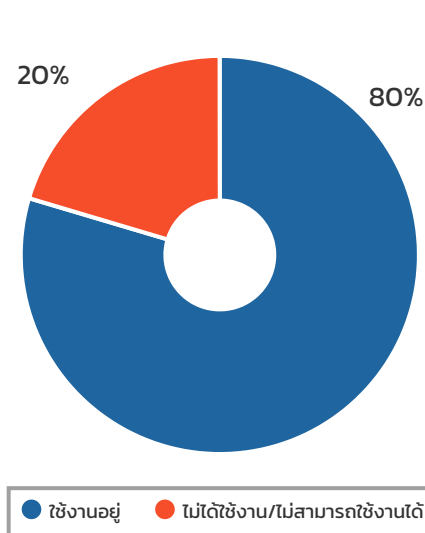

ผลการสำรวจและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 2

จากการติดตามการใช้ประโยชน์หลังจากที่ได้รับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 2 พบว่าพื้นที่โครงการส่วนใหญ่

ใช้ประโยชน์จากระบบและบ่อน้ำบาดาลที่ได้รับ โดยร้อยละ 80 สามารถใช้ประโยชน์จากบ่อน้ำบาดาลได้ และไม่ได้ใช้งานหรือไม่สามารถใช้งานได้ โดยจากข้อมูลพบว่าร้อยละ 89 เห็นว่ามีความไม่สะดวกของรูปแบบการใช้เทอร์โบรี รองลงมาคือ เมื่อกรณีที่ไม่สามารถใช้งานได้เลย เกิดจากสาเหตุบ่อชำรุดจากการไม่ได้อบรมดูแลรักษาและมีหน่วยงานอื่นติดตั้งพลังงานแสงอาทิตย์และมีปัญหาระบบที่ไม่สามารถใช้งานได้ คิดเป็นร้อยละ 44 และศักยภาพของอ่างบาดาลเปลี่ยน เช่น น้ำเค็มเข้า คิดเป็นร้อยละ 6 ของกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด

สำหรับผู้ใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังได้รับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งในรูปแบบที่ 2 มีการขยายไปสู่การปลูกพืชหรือทำเกษตรกรรมประเภทอื่นเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 25 มีการนำน้ำบาดาลไปใช้ในการอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 18 นำน้ำบาดาลไปใช้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตส่งผลให้ผลผลิตของเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 17 และให้รอบการทำเกษตรเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 11 ของเกษตรกรทั้งหมด แต่จากการสำรวจพบว่าการใช้ประโยชน์จากโครงการส่วนใหญ่ ผู้ใช้ประโยชน์หลักคือ เจ้าของพื้นที่จุดเจาะบ่อน้ำบาดาล เนื่องจากพบว่าการใช้งานไม่สะดวกกับพื้นที่ข้างเคียง

ข้อสังเกตที่พบโดยรวมจากการติดตามประเมินผล

1. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลฯ รูปแบบที่ 1 ประสบความสำเร็จสูงกว่ารูปแบบที่ 2 เนื่องจากการวางระบบการจัดการ และระบบการกระจายน้ำที่ส่งผลให้ช่วยเพิ่มศักยภาพการทำเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. การใช้ประโยชน์จากโครงการรูปแบบที่ 2 ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการสร้างโอกาสทางเกษตรกรรมอย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากความไม่สะดวกในการใช้งาน ตลอดจนรูปแบบการใช้ที่ดินบนพื้นที่สูง โดยพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเป็นพื้นที่ที่มีการขยายผลต่อยอดจากโครงการ เช่น มีไฟฟ้าเข้าถึงในภายหลัง และเชื่อมต่อไฟฟ้า หรือมีการติดตั้งพลังงานแสงอาทิตย์
3. การออกแบบในลักษณะการรวมกลุ่มเกษตรกรและมืองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการและการดูแลหลังส่งมอบโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้ครัวเรือนอยู่ในช่วง 50,000 - 200,000 บาทต่อปี กล่าวคือ เป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 5 - 15 ไร่ สะท้อนให้เห็นว่าการสนับสนุนโครงการเน้นไปที่การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันมากกว่าการเน้นการจัดความยากจน

ต้นแบบการเรียนรู้ด้านการใช้น้ำบาดาลร่วมกับน้ำผิวดิน

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1

บทเรียน

- การวางแผนการจัดสรร และการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นต้นแบบแห่งการบริหารจัดการน้ำใต้ดินร่วมกับน้ำผิวดิน
- การวางแผนด้านการตลาด เพื่อให้ผลผลิตที่ออกมาขายได้ในราคาที่เหมาะสม มีกำไร และสร้างรายได้ อย่างมั่นคงกับเกษตรกร
- การออกแบบระบบการบริหารจัดการกองทุน การจัดเก็บค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมกับประเภทของการทำเกษตรกรรม เป็นปัจจัยสำคัญ

จากอดีต :

กลุ่มเกษตรกรบ้านเขาเลื่อม ตำบลคลองหาด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวโพดเกือบทั้งหมด มีรายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนจากการทำเกษตรกรรม 30,000 – 50,000 บาท โดยเกษตรกรจะไม่มียานทำในช่วงรอผลผลิตเติบโต โดยปัญหาในการทำเกษตรกรรมที่สำคัญหนึ่ง คือ เมื่อผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกัน และราคาตกต่ำ เกษตรกรขาดทุน

สู่ปัจจุบัน :

เกษตรกรแบ่งพื้นที่ปลูกลำไย และทำพืชสวนครัว เกษตรกรมีการวางแผนการเพาะปลูก เพื่อให้ผลผลิตลำไยออกนอกฤดูฤดูกาล และร่วมกันหารีอกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อไม่ให้ผลผลิตออกมาพร้อมกัน ทำให้ราคาตลาดตกต่ำ โดยจะมีการวางแผนการใช้น้ำให้มีช่วงเวลาการใช้น้ำฝนสูงสุด จะใช้น้ำบาดาลช่วงรูดสารก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต ปัจจุบันเกษตรกรนอกจากจะมีงานทำตลอดทั้งปีแล้วยังมีรายได้เพิ่มขึ้น 50,000 – 300,000 บาทต่อปี

ข้อจำกัดในปัจจุบัน :

ในพื้นที่ยังมีการใช้น้ำบาดาลกระจายไปสู่การใช้ประโยชน์ได้ต่ำกว่าเป้าหมายจาก 500 ไร่ เหลือเพียง 150 ไร่ เนื่องจาก

- ระบบไฟฟ้าและการกระจายน้ำขาดการซ่อมแซม บำรุงรักษาให้มีประสิทธิภาพ
- การจัดเก็บค่าใช้จ่ายน้ำในอัตราเฉลี่ย 3 บาท ไม่เพียงพอต่อการซ่อมบำรุง และ ค่าธรรมเนียมการรักษาไมเตอร์ไฟฟ้า

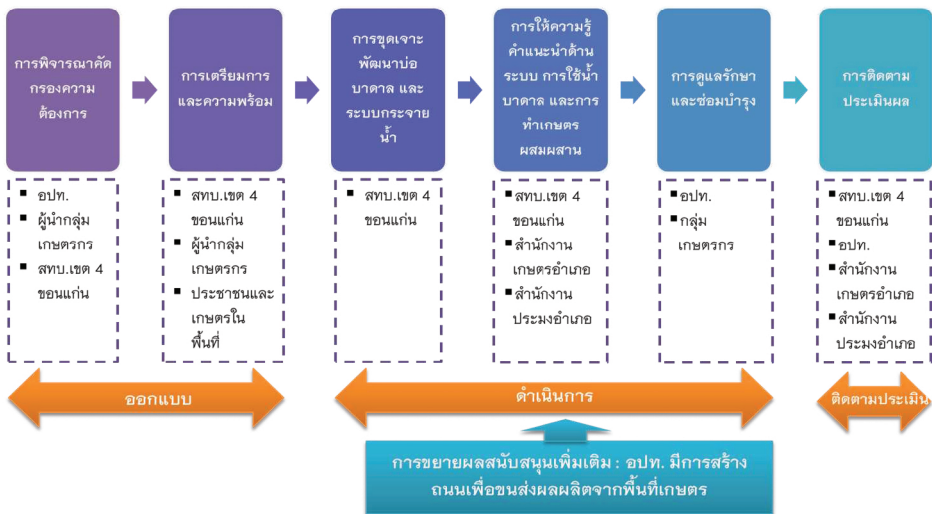
ดังนั้น กลุ่มสมาชิก จะต้องมีการปรับระบบการบริหารจัดการให้เหมาะสม

ต้นแบบการเรียนรู้ด้านการใช้น้ำบาดาลสร้างโอกาสกับเกษตรกรยุคใหม่ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1

จากอดีต :

บ้านกุดกระสุไต้ ตำบลเก่าคลอง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เดิมพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เพาะปลูกข้าว หลังจากไม่มีน้ำเพียงพอต่อการทำนาก็ปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชเชิงเดี่ยว ได้แก่ อ้อยและมันสำปะหลัง แต่เนื่องจากประสบปัญหาจากสถานการณ์ภัยแล้งอย่างหนักในช่วงปี 2556 พื้นที่เกษตรที่เพาะปลูกได้รับความเสียหาย รายได้ไม่เพียงพอ ทำให้คนหนุ่มคนสาวหลายครัวเรือนต้องออกไปหางานทำในเมือง คนที่ยังอยู่ในพื้นที่ก็พยายามที่จะดิ้นรนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ติดต่อไปยังจังหวัดเพื่อขอรับการสนับสนุนความช่วยเหลือ ก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือ เนื่องจากมีผู้ได้รับความเดือดร้อนเช่นเดียวกันจำนวนมาก

จากการกำหนดแนวทางและรูปแบบการดำเนินการผ่านการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนเข้าสู่การทำเกษตรยุคใหม่ ดังนี้

ต้นแบบการเรียนรู้ด้านการใช้น้ำบาดาลสร้างโอกาสกับเกษตรกรรุ่นใหม่

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1

นับแต่มีโครงการน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร สมาชิกในกลุ่มเริ่มปรับพื้นที่เกษตรไปเป็นเกษตรแบบผสมผสาน เนื่องจากมีน้ำใช้ตลอดสามารถบริหารจัดการในการวางแผนเพาะปลูกให้พืชผลทยอยออกมาจำหน่ายได้ราคาที่เหมาะสม และมีรายได้ตลอดทั้งปี สมาชิกในกลุ่มปลูกพืชหมุนเวียนที่สามารถเก็บเกี่ยวขายได้ตลอดทั้งปี เช่น มะเขือ แตงกวา พริก เพาะเห็ด มะละกอ ไข่ มะนาว ผักหวาน เป็นต้น มีการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา เลี้ยงจิ้งหรีด โดยการทำเกษตรในช่วงที่ผ่านมาจะใช้น้ำบาดาลควบคู่ไปกับน้ำในสระที่กักเก็บไว้ ช่วงฤดูฝนก็จะใช้น้ำฝน และกักเก็บน้ำไว้ใช้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายได้พบว่าจากเดิมรายได้ต่อไร่ประมาณ 15,000 – 20,000 ต่อปี แต่มีความไม่แน่นอน เนื่องจากผลผลิต ผลิออกมาพร้อมๆ กันทำให้ผลผลิตล้นตลาด ราคาผลผลิตจึงตกต่ำมีการใช้สารเคมี ซึ่งทำให้ผลผลิตมีต้นทุนสูง ก่อปรกับสถานการณ์ภัยแล้งหนัก บางครั้งเกษตรกรประสบกับการขาดทุน เป็นหนี้สิน ทั้งนี้ หากโครงการน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรดำเนินการเพียงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพียงอย่างเดียว แม้จะมีน้ำใช้ในช่วงภัยแล้งแต่ปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นความเสี่ยงก็ยังคงอยู่ และอาจยังไม่สามารถสร้างความมั่นคงด้านรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ แต่เมื่อพิจารณารายได้หลังจากโครงการน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรพัฒนาการดำเนินการด้วยการบูรณาการด้วยการส่งเสริมไปสู่เกษตรแบบผสมผสานส่งผลให้มีรายได้ตลอดทั้งปีเพิ่มขึ้นเป็น 10 เท่า เป็นไร่ละ 150,000 – 200,000 ต่อปี ขึ้นกับประเภทหรือชนิดที่เพาะปลูกเพาะเลี้ยง ปัจจุบันมีพ่อค้าคนกลางจากประเทศลาวข้ามมารับซื้อถึงพื้นที่ โดยผู้นำกลุ่มเกษตรกรจะประสานกับสมาชิกในการรวมกลุ่มกันขายได้ปริมาณและราคาที่เหมาะสม และอีกประการคือ การทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรสามารถนำพืชผักปลาต่างๆ มาบริโภคเองได้โดยไม่ต้องซื้อ ในขณะที่การทำเกษตรเชิงเดี่ยวเกษตรกรยังคงต้องซื้อจากที่อื่น

ต้นแบบการเรียนรู้ด้านการใช้น้ำบาดาลสร้างโอกาสด้านเกษตรทฤษฎีใหม่

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสพภัยแล้งรูปแบบที่ 1

ผลกระทบทางสังคม พบว่าการที่กรมทรัพยากรน้ำบาดาลกำหนดให้การเข้าร่วมโครงการต้องผ่านรูปแบบกลุ่มเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีโอกาสได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น จากเดิมที่แต่ละครัวเรือนต่างทำและต่างแก้ปัญหา ก็เข้ามาร่วมมือกัน การได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ความคิดก็จะกว้างขึ้น ร่วมกันบริหารจัดการแบ่งปันประโยชน์จากโครงการของภาครัฐ กลุ่มสมาชิกมี

การจัดเก็บค่าไฟตามยอดการใช้จ่ายที่แสดงมิเตอร์ที่ติดไว้แต่ละแปลง โดยมีการจัดทำบัญชีรับจ่าย และจะมีการจัดเก็บค่าใช้จ่ายไว้สำหรับการซ่อมบำรุงระบบ นอกจากนั้น การรวมกลุ่มเกษตรกร ทำให้หน่วยงานอื่นๆ เข้ามาสนับสนุนโครงการเพิ่มขึ้น เช่น โครงการส่งเสริมด้านประมง เมื่อมีรายได้ที่ดีขึ้นและแน่นอน จากเดิมที่ย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมืองอุตสาหกรรมก็กลับท้องถิ่นแล้วกว่า 10 ครัวเรือน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ นายกเทศบาลตำบลเก่ากลอยให้ความเห็นว่า วิถีชีวิตสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน 54 ครัวเรือนดีขึ้น ช่วยเหลือตัวเองได้ มีรายได้ที่มั่นคง คนหนุ่มสาวกลับมาอยู่บ้าน นำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนและการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น

สำหรับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พบว่าการนำน้ำบาดาลมาใช้ในการเกษตรของพื้นที่บ้านกุดกระสุใต้ ยังอยู่ในระดับที่สมดุล ผลจากข้อมูลบ่งชี้เหตุการณ์พบว่า คุณภาพน้ำดี การใช้น้ำบาดาลไม่เต็มศักยภาพของบ่อ ชาวบ้านให้ข้อมูลว่าในช่วงที่น้ำบนดินเพียงพอก็ใช้น้ำผิวดิน โดยจากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน พบว่า จากการประสบปัญหาภัยแล้งอย่างหนักที่ผ่านมา ทำให้เกษตรกรเห็นคุณค่าของน้ำมากขึ้น อีกประการคือการเปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมี ดินเสื่อมโทรม ใช้น้ำสิ้นเปลืองมาทำเกษตรแบบผสมผสานทำให้สภาพดินจากที่เป็นทะเลทรายกลับฟื้นคืน มีความหลากหลายทางชีวภาพ

น้ำ.....คือต้นทุนของทุกสิ่ง

ต้นแบบการเรียนรู้ด้านการขยายผลจากข้อจำกัดของโครงการ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 2

จากอดีต :

บ้านโคกตะเคียน จังหวัดสุรินทร์ ประสบปัญหาขาดน้ำ เดิมเกษตรกรมีอาชีพทำนา เกษตรกรต้องผันตัวเองไปรับจ้างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฝากลูกไว้กับตายายที่บ้าน และจะกลับมาบ้านก็เมื่อรอบการเก็บเกี่ยวข้าวเท่านั้น

*“พี่จำเป็นต้องไปทำงานที่อื่น สงสารลูกเหมือนกันค่ะ แต่จะให้ทำอย่างไรได้
ที่นี้มันแล้งไม่มีน้ำ”*

พี่ดุษฎี เกษตรกรบ้านโคกตะเคียน

สู่ปัจจุบัน :

หลังจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ได้สนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 2 ครอบครัวพี่ดุษฎีย้ายกลับบ้านโคกตะเคียน ปรับพื้นที่บางส่วนปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีรายได้เพิ่มขึ้น 10,000 – 15,000 บาท

พี่ดุษฎีเล่าว่า

แม้จะมีบ่อบาดาลแล้ว แต่รายได้ก็ยังไม่พอเพราะพี่จะใช้น้ำเมื่อจำเป็นจริงๆ เพราะการใช้งานแบบเทอร์ไบน์ไม่สะดวก และพี่ชายที่อยู่พื้นที่ติดกันที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ก็ไม่ค่อยจะได้ใช้น้ำมากนัก พี่และสามีต้องออกไปทำเกษตรนอกพื้นที่ ไปเช่าเหินกลับ โดยมีรายได้ยังไม่สูงมากนัก เนื่องจากรูปแบบเทอร์ไบน์ไม่สะดวกต่อการใช้งาน กลับมาทำเกษตรกรรมในพื้นที่ พี่ก็พยายามคิดว่าวิธีในเมื่อมีน้ำ ทำอย่างไรจะได้ใช้ได้เพาะปลูกอย่างอื่นได้ตลอดทั้งปี

โครงการชลประทานน้ำพลังงานแสงอาทิตย์สู่อำเภอ
ตามนโยบายของรัฐบาล
บ้านระหาร
ที่ ๘ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบางสะพาน จังหวัดสุรินทร์
ดำเนินการโดย
สำนักงานชลประทานจังหวัดสุรินทร์ กระทรวงพลังงาน
สนับสนุนงบประมาณ โดย
กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน
แผนพัฒนาพลังงานทดแทนและใช้ทางเลือก โดย
กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน
กระทรวงพลังงาน
พ.ศ. 2556

ต้นแบบการเรียนรู้ด้านการขยายผลจากข้อจำกัดของโครงการ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 2

เมื่อทราบข่าวว่ามีกระทรวงพลังงานสนับสนุนต่อยอดจากโครงการด้วยการติดตั้งพลังงานแสงอาทิตย์ ก็ได้ร่วมกับสมาชิกเสนอขอรับการสนับสนุนด้วย ปัจจุบันมีความสะดวกในการใช้น้ำมากขึ้น พื้นที่ใกล้เคียงของสมาชิกในกลุ่ม ก็ได้รับความสะดวกในการส่งน้ำไปใช้ในพื้นที่ จึงใช้ออกาสจากน้ำบาดาลมากขึ้นได้ มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนปลูกพืชสวนครัว เช่น พริก กระเพรา มะละกอ เป็นต้น ส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น 100,000 บาทต่อปี

บทเรียน :

การคิดพัฒนาต่อยอด : ทราบข้อจำกัดของโครงการ คิดหาโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เกษตรตนเองอยู่เสมอ

การใช้โอกาสจากความมั่นคงของน้ำบาดาลสร้างความมั่นคง :

ปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำ ใช้โอกาสจากการมีน้ำบาดาลเพื่อสร้างความมั่นคงกับชีวิต

การใช้โอกาสจากความมั่นคงของน้ำบาดาลสร้างความมั่นคง :

ปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำ ใช้โอกาสจากการมีน้ำบาดาลเพื่อสร้างความมั่นคงกับชีวิต

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

- ความพร้อมของกลุ่มเกษตรกร และประเภทการเพาะปลูก เป็นปัจจัยสำคัญต่อการประสบความสำเร็จ และความยั่งยืนของโครงการ โดยกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ควรต้องผลักดันเพื่อให้เกิดความพร้อมในการปรับเปลี่ยนประเภทการเพาะปลูกของพื้นที่ใช้น้ำมากไปสู่การใช้ให้น้อยและมีการวางแผนเพาะปลูกตามศักยภาพของพื้นที่การออกแบบ

กระบวนการกลไกในการดำเนินโครงการ เช่น ในพื้นที่คำขอกี่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นการทำนาหรือพืชใช้น้ำมาก จะต้องมีแผนและมีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนประเภทการเพาะปลูก โดยจะต้องร่วมมือกับหน่วยงานกระทรวงเกษตรฯ ในการเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนแปลงการทำเกษตร การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่สามารถพัฒนาต่อยอดกับโครงการได้ เช่น การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น

- การให้คำแนะนำการจัดเก็บค่าใช้น้ำบาดาลให้เหมาะสมกับการใช้ และพืชที่เพาะปลูก เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์ รวมทั้งการสร้างปัญหาในการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกร

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

- บางพื้นที่โครงการที่มีความต้องการการใช้น้ำบาดาลในพื้นที่มาก ซึ่งเกิดขึ้นในบางพื้นที่ของรูปแบบที่ 1 ดังนั้น อาจต้องเข้ามาทำกับดูแลด้านวิชาการและเฝ้าระวังเพื่อให้การใช้น้ำบาดาลของพื้นที่ไม่กระทบกับความสมดุลของระบบ และหากพบว่ามีแนวโน้มที่อาจส่งผลต่อความสมดุลของแอ่งน้ำบาดาลก็จะต้องให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ฟูลูริกซ์
- เกษตรกรไม่มีช่องทางในการได้เรียนรู้ของพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ และไม่มีช่องทางในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการและการซ่อมบำรุง ตลอดจนไม่ได้มีการนำเสนอต้นแบบความสำเร็จที่จะเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาพื้นที่และการใช้ประโยชน์โครงการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

- โครงการรูปแบบที่ 2 พบว่ามีสัดส่วนการไม่ได้ใช้ประโยชน์จากโครงการเลย เป็นสัดส่วนที่สูงกว่ารูปแบบที่ 1 และพื้นที่ที่ได้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีการนำน้ำบาดาลมาใช้ในการสร้างโอกาสในการทำเกษตรกรรมอย่างเหมาะสม ดังนั้นควรทบทวนโครงการเกษตรฯ รูปแบบที่ 2 ในอนาคต ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ เช่น การสร้าง

ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาต่อยอดในพื้นที่โครงการเดิม โดยการติดตั้งพลังงานแสงอาทิตย์หรือเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าในพื้นที่ที่ปัจจุบันไฟฟ้าเข้าถึงเป็นต้น

- การวางแผนทางการดำเนินโครงการเพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาประเทศ โดยการสนับสนุนที่ผ่านมากรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนโครงการตามคำขอและ ความต้องการของประชาชน ซึ่งเมื่อมีเป้าหมายทิศทางการทำงานเพื่อผลักดันเป้าหมายให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ประเทศที่วางไว้ อาจต้องมีการปรับกลไกการทำงานเน้นเชิงรุก บูรณาการฯ โดยเอาเป้าหมาย Impact ที่ต้องการเป็นปลายทางและหาวิธีการในการดำเนินการเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายดังกล่าวที่วางไว้

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

- การอบรมให้ความรู้ด้านการซ่อมบำรุงให้กับเกษตรกร โดยร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างช่องทางการติดตามข่าวสารและการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการซ่อมบำรุง มีถามตอบ (Q&A) หรือ กลุ่มไลน์ กลุ่มเฟซบุ๊กของเกษตรกรผู้ใช้น้ำบาดาล โดยกรมทรัพยากรน้ำบาดาลสามารถใช้ช่องทางดังกล่าว ส่งเสริมด้านการบริหารจัดการน้ำบาดาลที่ดีให้กับเกษตรกรได้ เช่น การประชาสัมพันธ์พื้นที่ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในแต่ละด้าน การให้ความรู้เทคนิคการซ่อมบำรุงต่างๆ เป็นต้น
- การนำเสนอกรณีต้นแบบของโครงการที่ประสบความสำเร็จทั้งผู้ได้รับโครงการไปแล้วและผู้ที่จะเริ่มดำเนินโครงการใหม่ในการประชุมชี้แจงโครงการกับเกษตรกร ซึ่งหลายพื้นที่พบว่าเกษตรกรไม่กล้าเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการเพาะปลูก การเพาะปลูกพืชน้ำมากในขณะที่ต้องมีการขำระค่าน้ำ ส่งผลให้ท้ายที่สุดก็ชะลอการใช้ เพราะความไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้ผู้นำและกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีความสามารถในการที่จะเป็นต้นแบบการเรียนรู้ให้กับอื่นๆ เช่น เทคนิคการเป็นวิทยากร ประเด็นในการนำเสนอจุดที่เป็น Key Success ที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ

ผู้รับผิดชอบโครงการ :

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กองแผนงาน

ผู้จัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล :

บริษัท กริส คอร์ปอเรชั่น จำกัด

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

เลขที่ 26/83 ซอยท่านผู้หญิงพหล (ซอยงามวงศ์วาน 54)
ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร 02 666 7000 โทรสาร 02 666 7055

www.dgr.go.th